

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

Бр. 9.

У Сомбору 15. маја 1881.

Год. XIII.

„ШКОЛСКИ ЛИСТ“ излази сваког 15. и последњег у месецу. Претплата је за целу годину 3 ф., за 4 месеца 1 ф. а за Србију 8 динара годишње. Учитељи, који имају мању плату од 300 ф., богослови и приправници добијају лист у пола цене. Дописи и претплата шаљу се: Уредништву „Школског листа“ у Сомбор.

ПРОКОПИЈЕ ИВАЧКОВИЋ

српски патријарх, митрополит и архиепископ карловачки, ц. к. прави тајни саветник, господне круне и леополд ордена великог крста кавалер, рођен у Делиблату г. 1809. преставио се у Белој-Цркви 29. Априла 1881. а сахрањен је у саборној цркви Карловачкој 4. Маја 1881.

ВОДИТЕ ДЕЦУ У ШКОЛУ.

Когод је посматрао пажљиво развитак школе у садашности, морао је увидети, како она све већма свој програм раширује и како ставља себи све више и више задаће. Са много страна приговара се тој тежњи модерне педагогије, која никад не зна за мир, да не одговара правим потребама; али кад се помисли, да се круг људског знања уопште сваким даном све већма шири и да школа ако ће да буде расадник истинске просвете, мора на ту чињеницу да се обзире, онда ваља признати, да је тежња за повишавањем наставне целии основана на закону човечанског развитка.

Питање је дакако, не прелази ли то повишавање наставног програма границу могућности? Може ли тај шири програм заиста и да се изврши? Је ли са умним богатством целога човештва порасла и умна снага појединаца? Схвата ли данашње дете боље и више него оно пре десет и двадесет година? То су питања, на која би морао да дође повољан одговор, па да се садање уређење школа сматра оправданим.

Модерна педагогија са њезиним светлим носпоцима неби заиста народној школи тако високе задатке постављала, да се није уједно увек постарала и за могућност, да се исте остваре. Са ширењем програма показивали су се уједно све лакши и краћи путеви познања. Каква разлика у методама од некад и данашњим начином настављања! Снага школе усредредила се данас у методи и њом се долази до резултата, који тако многим изгледају невероватни.

Да је педагогији основ соматологија знали су већ и стари педагози, али признају одсудне важности телесног развика по умни и у пракци извојевала је победу тек новија школа. Само уз кренко здравље могуће је умно напредовање. Због тог је нега телесног здравља стављена упоредо уз негу духа. И тако и у том лежи једна тајна, што садања школа и поред више задатке може да показује толики успех.

Школа се променула унутра и споља. У место тесних ниских некадањих соба школске су собе данас праве дворане. Обилна светлост распростира се по њој; нема више у њој устајаног ваздуха, него се брижним ветрењем стара, да је ваздух увек здрав и чист; температура школске дворане одржава се увек на једној мери; уместо у неспретним скамијама, у којима је тело кржљавило, седе деца у удобним клупама, које не спречавају телесно развијање; гимнастици се поклања пажња као и најважнијем предмету; излети с децом у поље постали су задатка, којој се већ више не уклања ни један прави учитељ. Како високо цени нова школа телесно здравље и колико се за исто стара, то је најбоље показала последњих година организовањем феријалних колонија у признатим здравим пределима и припређивањем великих излета. Као што се већ напред могло мислити, то је и искуство посведочило, да се тим средствима није окрепило само тело него и дух.

И заиста су све те ствари, што их набројасмо, неопходан услов за извршивање високе задатке, што их је себи поставила садања школа. Где се тај услов не испуњује, или се не испуњује у оној мери у којој треба, ту је постизање више наставне цели модерне школе не само немогуће, него и само кушање да се иста постигне постаје тортуре за децу, која им често за увек обвије умором дух.

Наше учитељство изражавало се свугде, где год је за то нашло прилику, за модерну школу. Тежња та служи му на част

и праведно се може њом да поноси. Али као да су многи пре-видели, да модерна школа захтева велике жртве како од државе и општина тако и од учитеља. Многе општине у нас показале су у том погледу хвале вредну пожртвованост. Али да ли сви учитељи чине све што могу? Нема ли их многих, који кад сврше школске часове, мисле да учитељски позив од њих ништа више не захтева? Какво место заузима у нашим школама гимнастика? Колико учитеља излазе с децом у поље?

И код тог излазења у поље хоћу за сад да се задржим. Пролеће је и природа се обукла у своје најбујније одело. Са свију страна струји по пољу животворан ваздух и благо ономе, ко може по њему да се креће. Слатке песме лакокрилих тица блаже ти душу, а шарени лентири пуне ти груди весељем. Учитељу! који са оданошћу и одушевљењем вршиш свој свети позив, поведи сада ученике у поље. Не обзирати се на то да ли си у вароши или у селу. Немој се задовољити, да им даш савет, да сами иду у поље. Пођи ти с њима, од тебе нека уче да виде, да уживају. Ту ћеш наћи најзгоднију прилику, да утврдиш свој утицај на поверене ти васпитанике. Један сат у пољу с тобом обогатиће њихово познање и знање више, него недеља прове-дена у школској соби. Колику предрасуду о овој или оној животињи или биљци, о којој природној појави, што ју је кућа однеговала, угушићеш ти ту у клици! Игра и песма, што нигде не одјекује тако љубко са младих гроца као у пољу, донеће крепост млађаној снази. И нећеш ли зар у ништа ценити ону топлијуу љубав, што ћеш ју тим путем стећи у својих ученика и која у школској настави тако много вреди!

И особито у варошима су такви излети неопходно нужни. Колико има варошке деце, што одрасте, а незна да разликује пшеницу од јечма, овама од проса? Колико их има, који ће воћке у цвету разазнати? Никад се те ствари не науче у школи као што треба. Слабо ће ту помоћи слике и модели, слабо учитељеве речи. Све су то наочари, које никад не могу да замену слободан поглед у мајку природу, ту најјаснију и најлепшу књигу.

Пре неки дан су сретох ученице овдашње једне школе, које се управо с учитељицом враћаху из поља. Свима беху руке пуне цвећа. Какво весеље, какву радост издаваху њихова невина лица! И на челу учитељице сјајила се радост, зацело са усрећавајућег уверења, да испуњава дужност према онима,

којима је по свом позиву друга мајка. Ту благу, лепу радост желим што више њеним сатрудницима и сатрудницама и због тога онет велим : *Водите децу у поље!* М. П.

ПРАКТИЧАН ПОСТУПАК ЗА УЧЕЊЕ ЗАЈЕДНИЧКОГ ЧИТАЊА И ПИСАЊА У НАРОДНОЈ ШКОЛИ.

Све што се год предаје у народној школи, има по неким извесним правилима да се предаје, на која се сваки учитељ мора да осврће, ако хоће, да правом свом позиву за доста одговори, ако хоће да му школа цвати, и ако хоће да има место у колу напреднијих учитеља, за којим сваки од учитеља треба да тежи. Те по томе и читање у народној школи такође има се по неким извесним правилима да учи, која ћу укратко изложити на упознавању писмена „р“.

Представимо себи да су ученици већ научили сва писмена која се пишу измеђ две главне повуке и да су дошли до писмена „р“, које се пише измеђ две главне и доње помоћне линије и да се од исто писме предузети има.

Начин по усвојеним најновијим правилима треба да буде овај :

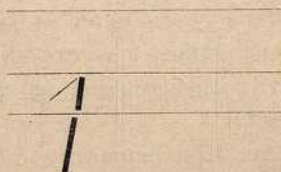
Пре него што се приступи самом учењу и познавању писмена, по правилима о заједничком читању и писању, има пре свега да предходи очигледна настава за исто писме; растварање и спајање дотичне речи; познавање основних потезова за дотично писме; и тек онда учење тог писмена по одређеном пропису са исчитавањем речи у његовом опсегу.

Прво дакле очигледна настава.

Учитељ ће на основу које почетне речи са „р“ као н. пр. са речи: „риба“ одпочети очигледну наставу, и то на овај начин: Донеће у школу рибу, што је сваком могуће, показаће ју ученицима и ставља ће питања: Шта је ово? (Питања треба да се задају целој школи па се тек онда прозива ученик за одговор, тако да се сваки ученик надати може да ће прозван бити, те по томе и сваки назити мора, али се никако допустити несме, да сви вичу.) Прозвани ученик треба да у потпуној реченици одговори: То је риба? Покажи ми, које су главни делови рибе? Каква је глава у рибе? Шта има риба на глави? (На глави има као неке заклопце, испод којих се налазе шкрге.) Шта још има риба на глави? Шта има риба у устима? која риба има зубе? Какве су боје очи у рибе? Шта има риба осим главе? Какав је труп у рибе? Има ли риба врат? Где живи риба? шта има са стране ова риба? Чим нам користе рибе? Чим су покривене рибе? какве су рибе по боји? Како се хватају рибе? Како се зову људи што хватају рибу? Чиме они хватају рибу? Које су рибарске справе? Како деца хватају рибу? Које рибе ти познајеш? Где наши рибари хватају рибу? Где живе највеће рибе? Зашто се риба лови? Кад се највише једе риба? Кад деца једу рибу, треба да добро пазе да кост не прогутају? Какву рибу треба јести? Како се познаје укварена риба? Какву рибу не ваља јести? Зашто не ваља? Како нам пословица вели за укварену рибу? „С главе риба удара“.

Има више приповедака о рибама. Тако се приповеда о једној непослушној риби, која није слушала своје старије, дирала је рибареву удицу, ухватила се и морала да пропадне. Тако сваки пролази, ко не слуша своје старије. — Друга нам опет приповетка (односно басна) казује како опет беше нека друга мала рибица, која се нехотице ухватила на рибаревој удици, како се молила да ју рибар пусти за неко време док не нарасте, и како је у речени дан дошла и одржала реч што нас подсећа да и ми задату реч увек држимо, и да је боље и не обећати, ако ју не можеш испунити. На тај од прилике начин предузима се код сваког писмена очигледна настава. Затим долази растварање и спајање речи „риба“ на овај начин :

Раствори ми реч : „риба“ на слоге. (риба) које је први слог? („ри“) Раствори га гласове. (р-и) Које је први глас? („р“). Пазите децо! сад ћемо учити писме за тај глас „р“. Но пре него што почнемо писати и само писме, треба да знамо потез, који нам треба; а тај је овај:

По потезу овом одма видити можете, да се писме „р“ неће само писати измеђ две главне него и до доње помоћне повуке као писмена ј, у, д, ц. Погледајте сад добро у своје таблице, па добро погледајте, где ћете тај потез писати. А добро погледајте и на табли исте линије и запамтите да се сва писмена не пишу само у главним повукама, него да их има што се пишу и до доње и горње повуке. Дакле пишете на својим таблицама, а да би знали, који потез долази до доње помоћне повуке, ја ћу при тактовању отегнути глас, да би вас подсетио, да треба до доле тај потез да пишете. Кад ученици науче тај потез да пишу, прелази се на познавање писмена и то на овај начин. Учитељ побуди ученике на пажњу, речма: Пазите! ја ћу сад на табли написати писме „р“, и то ћу га писати онако како је постало, сваки ћу потез писати за себе, и увек ћу вам казати, какав сам потез написао, како се зове тај потез, одакле и докле се повлачи, још и на коју страну, и значићу застајивање моје бројањем ево овако : 1) кос танак, 2) (реч два ваља отегнути) усправљен дебео до доње помоћнице, 3) кос танак, 4) десно полуколо, 5) смотан. — Шта сам сад написао? Још ћемо једаред писати, но ја ћу бројати, а ви ћете говорити, шта ја треба да пишем. Измеђ којих се повука пише писме „р“? То нека сваки добро запамти. Овде још ваља приметити, да учитељ при писању на табли треба тако да је окренут, да не заклања, већ да сви ученици могу видети шта он пише; разуме се да оно, што се на табли пише, треба да је лепо и правилно написано. За овим би дошло писање у ваздуху. Ученици устану и спреме руку за писање и мало ју доле на леву страну окрену и пазе. Учитељ тактује, а ученици говоре, и повлаче руку у ваздуху док не испишу цело писме. (Наставиће се.)

ЧЕТВРТО ПИСМО ИЗ ПИРОТА.

Штовани г. уредниче! У последњем писму писао сам Вам између осталог и о неким народним обичајима и свечаностима, ал' држим да небу грешити, ако Вас упознам са још једним црквеним обичајем, који ми до долазка у Пирот не беше познат.

Зачудићете се, кад Вам рекнем, да се овде у месту а и по целој околини мртви ископавају. Ово изгледа да богме мало чудновато, али је у ствари и бива овако.

Обично четврте године, а бива и доцније, да по гдекоји овдашњи грађанин копа из гроба свога приснога, као: оца, мајку, брата, жену ил дете, те му кости полаже у сандучић и носи у цркву.—Сандучић овај са костима обично се овде у Пироту ставља нуз зид пред десном певницом близу иконостаса, и ту стоји пуних четрдесет дана. Над сандуком тим за цело то време горе кандило и стоји тањир са некуваним житом. („Ово се после 40 дана скува и онда се одржи и парастос). Недељом и празником над остатцима овима чине се спомени — што овде називају — парусијом. По истеку тог времена односе се исте кости у гробље и закопавају се по ново, и то у присуству свештеника, по предходно прочитаним молитвама и преливању са вином.*)

Још нешто о погребу. При свршетку опела покуне се горуће воштанице од свију присутних и овако гореће стављају се у два дењка. Један од свештеника (ако их има више, а ако је један, то он сам чини) узима у руке те воштанице — двојица од носиоца држе уз то притегнут покров, — премазује по покрову најпире крет од горе до доле, а затим попуњава са *Ис. Хр. Нунка*, а на подножју крста са мртвачком главом. — По свршеном акту полажу се те свеће уз главу мртваца.

У Пироту постоје две цркве: Нова саборна у Тихобарском крају, посвећена Рождеству Богородице и стара црква у пазарском крају (негда турској мали) посвећена Рождеству Христовом. Обе су подигнуте прилозима месних грађана, а озидане су по начину грчком у виду лађе са три кубета но без торња.

Обе цркве изнутра су лепо украшене, само без икакве унутарње поделе. Особито је диван иконостас саборне цркве, који је изрезан из саме ораховине и извајан најлепшим цветовима и сликама анђeosким. Иконостас овај радио је неки вештак из Самокова из Бугарске помоћу наших дунђера, (овде су дунђери уједно и столари и зидари и стаклари) којих овде доста имаде и јако су вешти у својој струци.

Парохија имаде у месту седам, и то на тихобарски крај долазе четир, а на пазарски три, и свака броји преко 300 домова.

Крштење се не обавља у цркви но у засебном зданију одмах до цркве, у тако названој клисарници. Ту стоје утвари црквене, записници, а ту се и исповеда.

О већим празницима раздаје се овде за време богослужења мирисаво уље. То овде чини неки стари црквењак. Обично по свршетку јутрења

*) Овај обичај постоји од давнашњих времена у бугарском народу, а у пређашња времена било је у обичају нешто налик на то и у гдекојим србским крајевима. У.)

одпочиње ово делење (овде се и види и лети држи уједно јутрење и служба). Старац клисар држећи у једној руци стакло са уљем а у другој *гас* сипа неколико каши на длан, са којим се дотични помазује по челу, глави, лицу и коси. И овај је обичај на сваки начин пренесен из Грчке.

У околини Пирота има доста повећих места, а у сваком по једна трокласна школа са једним учитељем. Такова су: Нишар (брдо и село) Бериловац, Извор, Крупац, Сухово (село и манастир) Двојнеговци, Смирдан, Пуста Држина, Парасница, Блатово и још нека друга. Осим ових има у округу пиротском и неколико манастира као: Сухово, Темско, Ржан и други.

Не могу пропустити а да Вам овом приликом не испричам укратко постанак м. Сухова, те ћете овом приликом и то дознати, колико је овдашњи народ само на глас једног човека одан својој вери и својој цркви.

Манастир Сухово постоји тек од 1857. год. и подигнут је дарезљивом руком Пироћана и околног народа. Постао је из ничега, а данас му износи иметак на 80.000 динара. Манастир је сазидан јужно од Пирота близу бугарске границе, на коси брда „Царевог камика“ мимо којег тече и река Нишава. Црква је посвећена Рождеству Богородице и врло је дивно и уметнички израђена из нутра. При уласку у цркву налази се као неко предсобље и у овоме приметио сам неке слике, које не одговарају духу данашњег доба. Зидови су овог предсобља изшарани све самим рогатим црним ђаволима, који држећи у рукама ланце стежу представљене грешнике. Поред ових стоје воденичари, механџије и други грабљивци. Ово је једно што ми се не допаде. По речима настојатеља манастира игумна Партенија то је за то при уласку у цркву стављено, да би народ гледајући на то са већом побожношћу улазио у цркву, а и претставити могао, како ће награђени бити они на оном свету, који овога света буду отимали и крали.

Осим цркве има и других зграда и два конака; истина пише као у Хонову, Крушедолу или Гргетегу, но су за ове крајеве врло zgodни. У манастиру живи игуман као настојатељ и један ђакон.

О постанку истога манастира овако ми причаше садањи настојатељ игуман Партеније :

У селу Одоровци (сад у Бугарској) живео је као пастир неки Виден. Једне ноћи 1856. године усни се Видену, да му дође нека жена, која му рече : Видене! код села Сухова на том и том месту треба саградити манастир. Та иста жена долазаше после тога још неколико ноћи у сну е тим истим говором, што овога тако узнемири, да напусти стадо и пресели се у Крупац пона Јовану, који је уједно био учитељ, да код овога књигу учи, те да се припреми за монашки чин. Бавећи се у Крупацу, одлазио је почесто како у околна места тако исто и у Пирот; те полазећи отменије људе и грађане па и самог тада бившег влакику Антима приповедао им је свој сан. Ови га истина слушаху, али у први ма не могаху му поверовати, шта више, многи га и исмеваху. И сам пош Јован не хтеде му веровати, но га је пустио да своју сањарију приповеда народу.

Виден је као што напред рекох, код пона Јована живео и шњам у једној соби и коначио. Једног дана пред вече, а беше у очи богородичног

празника ушав поп Јован у своју собу застане Видена у највећој несвесности, полумртва лежећи и у пени обливена на сред собе. Овај поплашен тим, одпочне га будити, но не помаже ни вика па ни дрмање, он оста непомичан. Поп Јован неимајући куда, остави Видена својој судби, а он легне у постељу. Око поноћи те исте ноћи пробуди га нека лупа. Он устане и почне даље слушати, кад у један мах чује као из неке дубине ударати кленало. Чувши то упали свећу, једно због Видена, да види дал је заиста у соби, а друго, да се и о том увери, са које стране долази глас кленала. Упали свећу, нађе Видена у оном истом јадном стању. Лупање кленала, жалостно стање виденово, пусто поноћно доба потресло је из темеља душу старог поп Јована. И као на смрт осуђен сеђаше непомично у својој соби, размишљајући о свему, што се око њега збива. До пред саму зору владаше нема тишина у соби пона Јована, и само се по гдекоји тешки уздах чути могаше из измождених груди виденових. А поп Јован? угледав зору клекне пред распећем Христовим и помолив се Богу оде у цркву да одпочне јутрењу.

Идући до цркве неизлазаше му из главе кленала, па ни сама немоћ виденова; обоје га све то већма узнемириваше. У цркви је мислио наћи утехе својим усколебаним осећањима, те с пуним уверењем дошавши унутра, где тињаше тек једино кандило, приђе олтару, да по обичају целива икону богородице, која с десне стране царских врата висаше на иконостасу. Не мало се устрави, кад не нађе икону на њеном месту. Страх га је обузео био, нити знаде шта о целој ствари да мисли. У том големом страху пође по цркви и по олтару, да икону потражи. Па кад и од клисара немога никаква извесна извешћа о икони да добије, с највећим усиљавањем одпоче јутрењу: више је пута јадан свештеник занесен мислима застајао при јектенијама и с тешком муком сврши литургију.

По свршеном богослужењу поп Јован не позабави се ни мало код цркве, но отишав кући, узјаха на коња те пође по околним местима па и у села, те куда год долазаше, приповедаше свуда и свима све по реду шта се и како се збило. Чувши то грађани па и сам владика Антим и то од попа Јована, кога у опште сви поштоваше са његова поштења и тачног вршења дужности свештеничке, закључише да се на означено место оде, и ако се какове развалине приметне, то да се на том месту подигне манастир.

Више отличних грађана пођу без оклевања са попом Јованом на оно место, где је дачас саграђен манастир Сухово. Приспевши тамо, узбезекну се кад у маленом чбуну једном спазише ону исту богородичну икону, која нестала беше из крупне цркве. Ово повода даде, те присутни повероваше речма Видена, те још тог часа расчисте место на којем икона лежаше и обележише простор, на ком да се одпочне градити манастир.

Виден је одма сутра дан оздравио.

Сад је било питање, ко да се лати грађевине? врли поп Јован, који и срцем и душом одан беше народу своме, обећа, да ће се он тог посла латити. Што је обећао то је и учинио.

Одмах још тих дана захвали се на парохији и пређе са Виденом у село Сухово и са 120 гроша свога капитала одпочне темељ цркви. Околним

народ поврви из свију крајева са прилозима, те тако помоћу Божијом, а дарежљивом руком побожног народа довршен је манастир Сухово идуће 1857.

Први настојатељ тога манастира беше поп Јован, где му и кости његове почивају у каменом ћивоту.

А шта мислите о Видену? Он се покалуђерио у истом манастиру, где је и свој монашки смирени и побожни живот очочио.

Сухово је дакле народни манастир, који се с правом назвати може „народна задужбина!“

Гаера Ј. Пешић, учитељ.

БЕСЕДА ОМЛАДИНЕ, ШТО СЕ УЧИ У СРП. УЧИТЕЉСКОЈ ШКОЛИ У СОМБОРУ,

држана 1. маја о. г. у дворани код „Ловачког рога.“

Сваке се године чује и чита, како поједини заводи, поједина друштва држе забаве у корист какве племените цели.

Српска гимн. омладина у Н. Саду већ десетину година, како редовно сваке године приређује беседу с игранком у корист својих сиромашних саученика. Приход од ове беседе буде толики, да приличан број сиромашних ученика добија од тога месечну потпору.

У овој српској учитељској школи ученици и ученице уживају разне штинендије, али те су врло мале 5—8 фор. месечно. На како би и овде нужно било да се приређује сваке године беседа, а чист приход да се подели на добре и сиромашне ученике, који немају никакве штинендије, или који имају, да им се још што дода!

Ученици овога завода могли би у толико успешније приређивати беседе, што се овде учи хармонијско певање, а женскије још и свирање. Но поред свега тога, овде се до сад беседе нису држале. Не давно заче се пак мисао код неколицине овдашњих приправника, да направе себи приправничку заставу по примеру осталих завода и задруга.

Питомци овога завода договорили се и сложише да приреде забаву, те тим средством да дођу до жељене цели.

И тако 1. маја о. г. одржана је беседа на горе споменутоу цел. Програм забаве беше овај:

1. *Пролог.* Говорио је г. Ђ. Алексијевић приправник III. г. У свом говору казао је цел забаве; после тога, како су ученици и ученице са вољом и одушевлењем пристали да се ова забава приреди; говорио је о различном значају заставе и на послетку исказао признање и захвалност од стране свију шитомаца родољубивим Србима Сомборцима, који свагда све оно, што је добро, племенито и узвишено свесрдно потпомажу. — 2. „*Сабља моја*“ од Дав. Јенка певао мушки шк. Ова песма отпевана је сложено и потпуно правилно, те је одма у почетку задобила поштоване слушаоце. — 3. „*Постојница*“ четворонев од Машнера певали су: г. г. К. Драгосавац, Ђ. Михајловић, Ђ. Лазаревић и Н. Ралић. Овде смо имали право уживање слушајући по избор певаче, који отпеваху ову доста тешку песму врло добро. Дивили смо се звучном гласу г. Ралића у I. тенору и јаком гласу г. Драгосавца у II. басу. Певачи су били изазвани и от-

www.шевали су још једаред исту песму. — 4. *Молтва*“ из опере „Freischütz“ од Вебера певао мешовит лик. Чим се указаше певачи са певачицама на позорници били су поздрављени од стране поштованих слушаалаца. У овој је песми тешка композиција, али су је млади певачи и певачице правилно извели. — 5. „*Силом песник*“ шаљива игра у 1 радњи од Мите Поповића. Особе беху ове: Нада Спасојевића — С. Сабовљевићева. Вера Цветковића — М. Бошњаква. Смиљка Васиљевића — Х. Јовановићева. Милан Кнежевић лечник — Н. Ралић. Младен Бановић мерник — М. Бандић. Ненад Душанић адвокат — М. Настић. Тривун Родић песник — Ђ. Алексијевић. Јосим слуга — А. Рафајловић.

Представљачице и представљачи први пут изалазе као такови. Но ипак представа је одиграна на задовољство поштованих слушаалаца, чему је доказ весело расположење њихово за време представе. Сви представљачи достојни су похвале, јер своје роле знадоше, а извели су их колико је ко боље могао; но највећу похвалу заслужује јунак представе Родић песник у особи г. Алексијевића. На свршетку представе беше исти изазван. — 6. „*Ој косово*“ од Л. Прохаске певао мушки лик. Ова песма отпевана је у потпуној округлини својој. — 7. „*Имам песму*“ двоцев од Ј. Цеа певале гђеце: К. Топаловићева и Т. Кришанова уз пратњу гласовира. Исте су врло добро својим умилним гласом решиле своју задаћу. — 8. *Граов-Лаз* од С. В. Каћанског декламовао је г. К. Драгосавац. Ова подугачка и једна од тежих декламација изведена је изврено. Глас, покретање, све је било код декламатора на свом месту. Да је одиста тако доказ је што је био изазван и поздрављен са „живео“ — 9. „*Гуслар*“ од Ј. Цеа певао уз пратњу гласовира г. Н. Ралић. Сви жељно очекиваху да чују вештога певача самога певати и он је од своје стране учинио све, али композиција нема у себи те садржине, да се песма могла допасти. — 10. „*Бачка песма*“ од Ив. Зајца певао мушки лик. Текст ове песме је прикладног садржаја, а певање је брзо и весело. Отпевана је на онште задовољство и ма да је свако устао да иде кући, ипак се захтевало, да се иста по ново отпева. Певачи се указаше опет и изненадише поштоване слушаоце певањем бујне песме: „*Игра коло бурно лако*“, која беше ван програма.

Вредно је још споменути поред осталих суделача ове забаве и вредну и вешту свирачицу гђцу Милеву Плавнићеву, која је пратила гласовиром певачице у двоцеву и певача у солу. Она је заиста вештакиња на гласовиру, штета, што се није могла у програм узети која нијеса за свирку, те да се и с те стране изашло с поносом пред публику.

Највише је вредан признања и спомена млади — али пун заузичког духа — ликовођа г. Мита Ђорђевић приправник Ш. г. Он се неуморно трудио око учења певања и показао је сјајан успех на овој забави. Признање и хвалу добио је од своје браће и сестара, који су му предали венац са тракама на свршетку забаве.

Токо се разиђоше гости пуни задовољства и весеља, јер су више уживали него што су можда и мислили. Од сваког си чуо повољно мњење и хвалу.

Посета беше многобројна, чист приход је до близу 200 фор. и замишљена мисао ваљда ће се моћи да оствари.

Н. Д. Ј.

ШКОЛСКЕ ВЕСТИ.

(*Сиротињски завод у манастиру Раковици*) отворен је 1. фебр. о. г. Завод је установило друштво за помагање и васпитање сиротне и напуштене деце у Београду, које је склопљено у почетку прошле године. За сад је примљено у завод 9 ученика, које наставља један учитељ. Друштво плаћа учитеља и одева децу, а манастир даје стан, храну и огрев. У Београду постоји већ 4 године још један сиротињски завод. („Васпитач.“)

(*Више девојачке школе у Загребу.*) Г. 1879 80. биле су у Загребу две више дев. школе (1 градска и 1 самостанска) свака са 4 разреда; а на свакој имао је 1. разред паралелку. На издржавање градске више дев. школе потрошило се 14.324 ф., за 1654 ф. више од предходне године. Ученица уписало се у градској 202, а у самостанској 209. Трошак за једну ученицу на градској школи износи 70·9 ф. Уз градску вишу дев. школу отворена је прошле године „школа за женски ручни посао.“ Ту је школу непрекидно и с веома добрим успехом полазило 19 ученица.

(*Словаци у Угарској*) немају ни један завод, на ком би се словачки језик предавао као *обавезан* предмет, па ни у самим заводима за образовање учитеља и свећеника. У *Лученцу* (Losonez) у држ пренарандији учио се неколико словачких младића, који су се спремали за словачке школе; а пошто се тамо словачки језик не предаје као *обавезан* предмет, били су ти младићи принуђени, да склопе међу собом приватно друштво, у ком су читали словачке књиге. Док је био жив † управитељ Тераи, није им се то за зло узимало; али садањи управитељ Зајзон поведе противу убогих младића инквизицију. Услед тога искључени су 7 ученика из свију угарских завода, где је вредно приметити, да су то били највреднији и најморалнији ученици лученске пренарандије. — Особито се много око тог агитује, да учитељи промењују своја словачка имена у маџарска. То саветује неки г. Дараж, а уредништво званичног листа „Néptanítóklapja“ додаје: да то није рђав савет, наиме за оне учитеље, којих су имена тешка за изговарање. Поглавито се наваљује на немаџарско учитељство, да променом имена посведочи свој „патриотизам.“ Развијање школе у том одрођавајућем правцу сматрају на жалост многа господа у Угарској за напредовање школе. Али ми смо уверени да и сама висока влада осуђује увлачење таке недостојне агитације у живот школски.

(*Бези педагогијум,*) ком су у последње време многе опасности претиле, постојаће по закључку општинског већа и па даље, али ће се сувремено реорганизовати.

(*Чешка „Средишња матица школска“*) издала је поучну књижицу о духовном затирању чешке деце у немачким школама под насловом „Чешко дете у немачкој школи.“ Књижица та продаје се за 2 н. Така књижица била би врло потребна и за наше прилике!

(*Женски ручни рад.*) Пошто се увидело, да учитељице ручни рад већином по свом увиђењу предају, а потребно је, да се и тај предмет учи у свима школама по неком јединственом плану, то је ерески школски савет у Бечу сазвао комисију, у којој је 20 учитељица, да изради на-

ставни план за женски ручни рад. Комисија је почела своја саветовања 27. апр. и кад иста буду свршена, саопштићемо резултат и нашим читаоцима.

КЊИЖЕВНИ ПРИКАЗИ.

12. *Slike iz života hrvatskoga naroda po Slavoniji i Srijemu. Napisao Mijat Stojanović.* Nagradila „Matica hrvatska“ iz zaklade grofa Ivana Draškovića za god. 1878. U Zagrebu 1881. Vlastita naklada pisca. 8° с. 267. Цена?

Ово дело нашег познатог народног писца засновано је као што сведоче његове прве стране првобитно на ширем основу, јер је требало да обухвати живот целокупног нашег народа у Славонији и Срему, који писац противно свом бољем знању назива „хрватским“ (на с. 23. „по славонско-сриемских градових, варошких и селих живи наш хрватски народ“). Али писац се убрзо ограничио на уже поље, те нам у свом делу управо описује само онај део нашега народа у Славонији и Срему, који себе зове Шокцима. Ми само можемо да одобримо тако ограничење, јер без тога тешко да би уживали толико као сада у леним сликама из шокачког живота, којег је он извртан зналац и који нам је у свом делу верно описао. Цело дело дели се на три дела: у 1. су опште слике, у 2. слике поједине и у 3. народни обичаји. Најинтересантнији су други и трећи део. У другом делу су карактерне слике, које се надовезују увек за људе, који су живели и које је писац познавао. Из тог узрока су те слике тако топле, види се да писац подиже спомен онима, који му беху мили. Тако је топло испала и слика старог Јове Фрушевића, честитога Србина (што дакако писац не каже) из Бабинегреде. Да није писац уткао у своје слике моралне рефлексије (та г. Мијат је педагог), биле би оне можда живље, али како ту књигу треба да чита и прост народ, то је добро учињено, што није и поука изостала. Поред све српске основе у шокачким народним обичајима има у њима и пуно, већином танких, различности, које су од интереса за проучавање нашег народног живота. — Желети би било, да нам когод донесе тако и слике из живота Буњеваца, као што је учинио г. Мијат за Шокце.

13. *Белешке о познавању и употреби земљеделских справа.* Извештај друштву за пољску привреду о земљеделско-техничким студијама под јесен 1879. године од *Живка А. Шокорца* ред. члана и секретара „друштва за пољ. привреду у Београду,“ донесог члана „*gospodarskog društva*“ у Загребу и т. д. Издао друштво за пољску привреду. У Београду 1880. 4° с. 28.

14. *Гајење винове лозе и производња вина на Рајни. Расправа Љуб. Новаковића.* (Одштампано из „Тежака“ од 1878 и 1879 год.) У Београду 1879. 8° с. 59.

Горње две књиге јасан су доказ, како се озбиљно ради у Србији око унапређења земљорадње. У првом делу саопштава писац резултат свога проучавања приликом посете најчувенијих фабрика земљоделских справа у Прагу, Бечу, Визелбургу и Пешти. Посматрања његова простиру се на справе за обделавање и засејавање земље (плугови и сејалице),

www.nsl.rs

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

машине за вршење, справе за чишћење хране (ветрењаче и требила) и на справе за приуготовљавање хране за стогу. Писац је одабрао оне справе, које су за наше прилике т. ј. које су просте, практичне, јаке и јефтине. Ради бољег оријентовања служе 19 лено израђених слика. За све справе наводи се уједно и цена.

Друго дело бави се производњом вина на Рајни и то начином, који неће интересовати само виноделце. Исто се дели у три дела. У првом се описује рајнско виноделство у опште, у другом се говори о гајењу винове лозе (припреме за засађивање нових винограда; засађивање винограда; гајење младога сада до шесте године; начин одгојбе и резидбе; остали радови у винограду) а у трећем о производњи вина (берба; шира и поступање са њом; поступање са вином у подруму; прављење прилог вина). Већ из тог садржаја просудиће читаоци, колико вреди та књига. Писац, који се дуже времена бавио на Рајни изучавајући технику виноделства, вели на свршетку: „Климатски одношаји у Србији, спојени са нашим ваљаним земљиштем и повољним тереном, *пружају најповољније природне услове* за развијање винарства у најширим границама. Предели наши приказују се науком као идеални, најповољнији предели за успешно напредовање винове лозе. Предели пак на Рајни и цела радња тамошња није ништа друго него непрекидна натегнута борби човекове дурашности са природом. Па кад при свем том испитамо у каквом се положају налази данас наше винарство и *наши производи* према *рајнским производима* — мора човек да се окамени од чуда, да му намет стане од ужасне разлике! — На Рајни произведу производ у вредности од 40 динара флашу, а ми, при свим нашим од природе повољним околностима продајемо оку за 30 пара чарш., која доиста много више и не вреди.“ — Да је рајнско вино могло да дође до толике вредности, то разјашњује знаменити виноделски књижевник *Бабо*, као што писац у уводу наводи, тим, што у јужним земљама влада невештина и крајња нехатост у поступању са лозом и вином. „Само кад се узме у обзир неразвијеност и крајња неправилност у раду и поступцима при производњи вина у јужним покрајинама, може се разумети да се производња вина на северозападу Јевропе могла да одржи до данашњег дана, а да је не утре конкуренција са југа.“

Кад још додамо, да се у књижари браће Јовановића у Панчеву може добити свака од тих књига за 15 н. (дакле скоро бадава), онда је то довољно, да те корисне књиге препоручи свакоме.

Р А З Н О.

(*Дан венчања престононаследника аустроугарског*) прослављен је и у Сомбору најсвечаније. У очи 28. Априла о. г. осветљен је био цео град, а понајлепше је осветљење било на крсту код св. Ђурђевске цркве и на оградџи портанској. На обадве црквено-општинске куће и на здању србске учитељске школе трептили су надписи састављени из почетних писмена имена Рудолфа и Стефаније. Ватрогасна музика свирала је то вече и сутра дан у зору. На сами дан светковине у 9 часова у јутро била је свечана служба Божија у свето Ђурђевској цркви на којој су ученици и ученице свију овдашњих србских школа присутствовали, а приправници и

приправнице под управом друга свог Димитрија Ђорђевића умилно су обавили хармоничко појање. Пре освећења частних дарова дошли су из римске цркве велики жунап и остали званичници жупанијски, државни, градски, као и војнички и домобрански частници. Главни епитроп црквени г. Петар Веселиновић изненадио је све учеснике ове црквене светковине тим, што је сваки при улазку у цркву добио из руку свечано обучених девојчица свезицу цвећа, а затим и фотографiranу слику престолонаследника, или његове невесте са надписом: „На дан венчања престолонаследника Рудолфа 28. Априла 1881. године за усмену ербска православна црквена општина Сомборска.“

(*Књижевност.*) Добисмо „Нове песме Душана Рогића.“ У Загребу 1881. С. 48. Цена 30 н. Већ прва збирка тог младог песника допала се. И међу новим песмама има неколико бисера. Свакако се морамо радовати, да нам из Загреба долеће така топла ербска појезија. Наручбине на „Нове песме“ шаљу се г. Д. Рогићу правнику у Загребу. — Достављена нам је књижица „Одјек херцеговачке пушке. Рат балканских Славена од покрета херцеговачког до Свето-Стеванског мира. Спеввао Константин Лучић парох сусечки. Издао Константин Трумић одвјетник у Митровици.“ У Митровици. — Дође нам иза дугог чекања осма свеска „Певаније Змај-Јована Јовановића“, што ју издаје ербска књижара браће М. Поповића у Н. Саду. Цена 65 н. Ова прекрасна збирка свију дела нашег првог песника ваља да краси стол сваке отменије ербске куће. Накладна књижара обећава да ће остале свеске од сад тачно и уредно излазити и то попуњене свима делима песниковим, што их је поклонио нашем народу до данас. — И од занимивих „Путовања по новој Србији,“ што их пише Сретен Л. П. а издаје ербска књижара браће М. Поповића у Н. Саду, дошла нам је седма свеска. У истој се говори поглавито о Нишу. Цена јој је 20 н. — Петар Радуловић управитељ ербске учит. школе у Карловцу позива на претплату на књигу „Без оца и мајке.“ Ово је дело штампано у „Јавору“ г. 1874. и 75. и већ тада се допало, а сада га је писац по све прерадио. У истом се прича тешки живот сирочадеки. Дело ће бити готово свршетком маја, изнеће до 8 табака, а цена му је 50 н. Претплата се шаље писцу у Карловац, а имена претплатника биће штампана у књизи.

(*На Цегинју*) основано је певачко друштво. Исто је на Ђурђев-дан први пут о служби божијој у цркви певало.

(*У Сарајеву*) намеравају, како читамо у тамошњем званичном листу, да оснују једно научно друштво.

(*Чеси у Бечу.*) Гроф Харах рачуна, да у Бечу живи свега 147,090 Чеха, то је више него и у самом Прагу, где је број Чеха 96,690. У Бечу долази дакле на свака 4 Немца један Чех. Чеси у Бечу имају око 20 својих друштава, од којих је најјача „Раденичка задруга“, која броји 282 члана. Али бечки Чеси немају на жалост досада ни једне чешке основне школе, јер бечкој општини може да буде, да игнорује целу петину свога становништва. Да ли ће промене политичке околности у Аустрији у том што поправити, као што се Чеси надају, идемо да видимо. Док то не буде, намеравају бечки Чеси о свом трошку да подигну једну обртничку вежбаоницу и једну народну школу.

НЕКРОЛОГ.

У Сечују преселио се у вечност 18. априла на светлу суботу о. г. *Јован Бољарић* примерни свештеник србски и многогодишњи парох тамошњи. Покојник је свршио србску учитељску школу 1825. године са отличним успехом и препоручен је од тадашњег професорског збора за учитељство као „praestantissimus.“ Јавно службовање своје започео је као народни учитељ и као такав служио је више година најревностније, затим ступивши у свештенички чин одправљао је парохијалне дужности у различитим местима будимског протопрезвитерата, као у Калазу, Острогону, а последњих 20 година био је парохом у Сечују. Своје свештеничке дужности одправљао је с највећом вољом и оданошћу тако да је у сваком погледу за образац ваљаног свештеника служити могао. У млађе своје добао писао је разноврстне поучне чланке у Србски народни лист и у друге наше часописе. Проживио је са својом супругом у срећном браку 52 године и одхранио је и изучио на службу цркве и народа свог четири сина, од којих тројица служе као свештеници у будимској дијецези а један као учитељ у Србији. Као што је скромни живот овог редког свештеника украшен био врлинама хришћанским, тако му је и промисао Божији даровао редку срећу, да је до дубоке старости своје у здрављу, миру и задовољству поштован од својих парохијана проживио и од синова и многобројне унучади своје обилне радости доживео. Рецимо на гробу овог честитог свештеника и учитеља: Бог ти дао славу небеску! —

Немила смрт покоси 1. Маја у Сомбору младог једног Србина *Богдана Сласковића* прве године правника на свеучилишту пештанском. Покојник је родом из Сомбора, био је од детињства отличан ђак, свршио је лане овде осми гимназијски разред и положио испит зрелости са отличним успехом па у сљед тога изабран буде за Текелијиног питомца и отиде јесенас у Пешту да права учи. Велико напрезање у учењу разноврстних предмета у гимназији на туђим језицима шкодило му је здрављу и он разболевши се пролетос дође овамо својим родитељима, који у њему благонадежног јединца изгубише. Срби, што се у овдашњој државној гимназији уче, одпратили су га уз многобројни народ до гроба и на крст му ставили леп венац са златним надписом. — 5. Маја преставио се приправник П. разреда *Јован Сивчев* у 19. години живота. Покојник је био један од највреднијих ученика учитељске школе у Сомбору. Још крајем првога семестра отишао је ради лечења својој кући у В.Кикинду, где је сиромах и преминуо. Јака му црна земља!

ЈАВАН РАЧУН

о „Веседи“, коју приредиле ученици и ученице срп. учит. школе 1. маја ове године	
За улазнице примљено	144 ф. 40 нов.
Од приправника и приправница	40 „ 70 „
Добровољни прилози	48 „ 60 „
	<hr/>
Свега	233 ф. 70 нов.
Кад се одбије трошак од	40 „ 60 „
	<hr/>
Остаје чиста прихода	193 ф. 10 нов.

Добровољним прилозима обдарише нас следећа п. н. гг.: племените гђе: Меланија Вукићевића и Олга Максимовића по 1 дукат. По 5 фор. гђца. Даринка Лончарић учитељица из Сентомаша. По 3 фор. часни г. Ђорђе Петровић, катихета, и г. барон Бибра. По 2 фор.: гг. Гедан Леовић адвокат, Јован Настић учитељ сентомашки, часни г. Милош Јанковић, гђца Милева Петровића, гг.: Новак Стојачковић, Теофил Арсеновић, Вит Гесер вар. вртлар. По 1 фор. пречасни г. Димитрије Поповић парох. гђа Драгиња Петровића, гђа Софија Јорговића, гђа Сосана Мункачи, гг. Мита Поповић адвокат, Коста Берић учитељ више дев. школе, Стева Арсеновић учитељ, Светозар Јагеровић, Симеон Бикар, Дракулић. По 50 нов.: Јосим Коњовић комесар, Стева Коњовић учитељ, Н. Н. 50 нов. Осим тога Н. Н. 60 нов., Н. Н. 40 н., Н. Н. 10. нов. —

Свима овима штованим родољубима одбор у име свију ученика и ученица најтоплију благодарност изриче.

Одбор

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ

на књигу:

НОВО ВАСПИТАЊЕ.

Основи педагошких идеја Фреблових и њихова примена у породици, забавишту и у школи. Од Аугуста Келера, управитеља учитељског семинара у Готи.

За четрнаест дана изаћи ће из штампарије А. Пајевића у Новоме Саду под њеним насловом књига, коју сам наменио српским васпитачицама, матерама и онима, које мисле то да буду; учитељима и свакоме пријатељу васпитања мале деце.

Књигу ту одобрио је ВСПЦ Школски Савет, као синомоћну књигу за учитељице и приправнице, а препоручиће је и књижицама основних школа.

С тога врло ургентно молим, особито женскиње наше, за тим учитеље и свештенике, да поклоне неколико тринтака скупилању претплате на ову корисну књигу.

Књига ће изићи 5 штампаних табака, а цена јој је 40 нов. или 1 динар. Г. Г. скупилацима претплате дајем на 10 књига једну на дар; а претплату, молим, да пошаљу у напред.

У Карловцу, (у Хрватској) 2. маја 1881.

ВЛАДИМИР КРАСИЋ, срп. учитељ.

УПРАЖЊЕНА УЧИТЕЉСКА МЕСТА.

— Тражи се учитељ у Калуберову (Rebenberg) са платом од 400 ф., 4 хв. дрва и слободним станом; даље српски учитељ у Белој Цркви са платом од 300 ф. станарине 100 ф. и 3 хв. дрва и учитељ у Црвеној Цркви са платом од 300 ф., слободним станом и 4 хв. дрва. Рок за сва три места до 5. јуна по новом кал. Молићу маџарски писане шилу се управном одбору (Közisgátsáisi bizottság) темпшварске жуџиације у Темпшвар.

ЈАВНА КОРЕСПОНДЕНЦИЈА.

Г. Д. С. учитељу у Бурђевоу. Лист вам се шаље сада у Бурђево. — Г. Р. М. у С. Хвала Вам. Дакако да је „Школски лист“ сасвим независан лист, ком правац даје једино уредник његов. Не треба да се чудите што не одовараме на лакоумне насртаје на нашу личност, јер листу, у ком излазе, одовара се најдостојније кугањем. — Г. М. Г. у Товаршишеву. Извештите, била је забуна. — Г. М. Н. Као што смо извештели састаће се сабор у септ.

Још се могу добити сви бројеви „Школскога листа“ од ове године. Бројеве од прошле године (17) дајемо за 50 н.

Издаје и уређује : НИКОЛА Ђ. ВУКИЋЕВИЋ.

Штампа Ф. Битерман.